

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2011.12.14
KOM(2011) 878 galutinis

**KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI IR EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI**

Ataskaita apie Perpardavimo teisės direktyvos (2001/84/EB) įgyvendinimą ir poveikį

TURINYS

1.	Įvadas	3
1.1.	Direktyvos tikslai	3
1.2.	Šios ataskaitos tikslas	3
1.3.	Procedūriniai klausimai ir konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis	4
2.	Direktyvos poveikis	4
2.1.	Bendro pobūdžio informacija apie pasaulinę meno kūrinių rinką	4
2.2.	ES moderniojo ir šiuolaikinio meno rinkos konkurencingumas, palyginti su meno rinkomis, kuriose perpardavimo teisė netaikoma	4
2.2.1.	Gyvų menininkų kūrinių pardavimas aukcionų namuose	5
2.2.2.	Menininkų, mirusių per 70 metų nuo jų kūrinio pardavimo, kūrinių pardavimas aukcionų namuose	6
2.3.	Poveikis vidaus rinkai	6
2.3.1.	Gyvų ir mirusių menininkų kūrinių pardavimas aukcionų namuose	6
2.3.2.	Visos meno kūrinių rinkos pasidalijimo pokyčiai	7
2.4.	Veiksniai, darantys poveikį meno kūrinių rinkų vystymuisi	7
2.4.1.	Mobilumas didesnių kainų grupės sandorių sektoriuje	7
2.4.2.	Administracinė našta mažesnių kainų grupės sandorių sektoriuje	8
3.	Įgyvendinimas nacionaliniu lygmeniu	8
3.1.	Autorinių atlyginimų tarifai	8
3.2.	Administravimo procedūros	8
3.2.1.	Administravimo išlaidos	9
3.2.2.	Kolektyvinio administravimo asociacijų išlaidos	9
3.2.3.	„Kaskadinis“ poveikis	10
4.	Poveikis menininkams	10
4.1.	Menininkų gaunama nauda ir patiriamos išlaidos	10
5.	Išvados	11
5.1.	Europos rinkų konkurencingumas	11
1	Priedas	12

1. ĮVADAS

1.1. Direktyvos tikslai

Perpardavimo teisės direktyva (2001 m. rugsėjo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/84/EB) (toliau – direktyva) buvo parengta siekiant dviejų pagrindinių tikslų: „užtikrinti, kad grafikos ir plastinio meno kūrinių autoriai gautų savo originalių meno kūrinių ekonominės sėkmės dalį“¹ ir suderinti perpardavimo teisės taikymą visoje ES. Buvo laikoma, kad „tokios teisės taikymas arba netaikymas turi didelę įtaką vidaus rinkos konkurencinei aplinkai, kadangi pareigos mokėti perpardavimo teisės pagrindu buvimas ar nebuvimas yra dalis, į kurią turi atsižvelgti kiekvienas asmuo, siekiantis parduoti meno kūrinį. Dėl to ši teisė yra veiksnys, prisidedantis prie konkurencijos išskraidymo, taip pat prie pardavimų perkėlimo Bendrijoje.“²

Siekiant šių tikslų, direktyva skatinama suvienodinti esmines perpardavimo teisės taikymo sąlygas: i) nustatytų kriterijų atitikimą ir apsaugos trukmę; ii) meno kūrinių, kuriems taikoma pardavimo teisė, kategorijas; iii) veiksmų, kurie turėtų būti įtraukti į direktyvos taikymo sritį, apimtis, t. y. tai turėtų būti visi prekyautojų meno kūrinių atliekami veiksmai; iv) atskirose kainų grupėse taikomus autorių atlyginimų tarifus; v) maksimalią mažiausios kūrinių pardavimo kainos ribą taikant perpardavimo teisę (3 000 EUR); ir vi) nuostatas, taikomas trečiosios šalies piliečiams, turintiems teisę gauti autorių atlyginimą. Direktyva įsigaliojo 2006 m. sausio 1 d.

Tuo metu, kai buvo susitarta dėl direktyvos, 4 iš tada 15 valstybių narių (Austrija, Airija, Nyderlandai ir Jungtinė Karalystė) neturėjo jokių perpardavimo teisę reguliuojančių nacionalinių teisės aktų. Šios valstybės narės galėjo iki 2010 m. sausio 1 d. taikyti pereinamojo laikotarpio sąlygas ir netaikyti perpardavimo teisės kūriniams, sukurtiems kriterijus atitinkančių mirusių menininkų. Šios valstybės narės ir Malta pasinaudojo šia leidžiančia nukrypti nuostata ir galimybe jos galiojimą pratęsti dar 2 metams. Šios leidžiančios nukrypti nuostatos galiojimas pasibaigia 2012 m. sausio 1 d. – šią datą direktyva turi būti visapusiškai įgyvendinta visose valstybėse narėse.

1.2. Šios ataskaitos tikslas

Direktyvos 11 straipsnyje nustatyta, kad Komisija turėtų pateikti Europos Parlamentui, Tarybai ir Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ataskaitą apie šios direktyvos įgyvendinimą ir jos poveikį. Šia ataskaita išpildomas tas reikalavimas. Remiantis 11 straipsnio nuostatomis, ataskaitoje visų pirma nagrinėjama direktyvos įtaka vidaus rinkai ir perpardavimo teisės nustatymo poveikis tose valstybėse narėse, kurių nacionaliniuose teisės aktuose perpardavimo teisė iki šios direktyvos įsigaliojimo nebuvo reguliuojama. Ataskaitoje išsamiai aptariama Bendrijos pozicija susijusių rinkų, kuriose netaikoma perpardavimo teisė, atžvilgiu, įvertinamas direktyvos vaidmuo skatinant meninį kūrybiškumą ir apžvelgiama, kaip valstybėse narėse taikomos administravimo procedūros.

¹ Direktyvos 3 konstatuojamoji dalis.

² Direktyvos 9 konstatuojamoji dalis.

1.3. Procedūriniai klausimai ir konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis

Rengdama šią ataskaitą Komisija organizavo išsamias konsultacijas su visuomene visais 11 straipsnyje nurodytais esminiais klausimais, taip pat paprašė valstybės nares pateikti susijusią informaciją.

Buvo gauti 503 viešai skelbtini atsakymai. Daugiausia atsakymų (422) pateikė privatūs asmenys: 248 atsakymus pateikė menininkų teisių paveldėtojai (daugiausiai iš Prancūzijos ir Italijos), ir 174 – menininkai (daugiausiai iš Prancūzijos ir Jungtinės Karalystės). Buvo gauti 48 atsakymai iš meno kūrinių rinkos specialistų, kolektyvinio administravimo asociacijų, menininkų profesinių asociacijų ir kelių valdžios institucijų.

2. DIREKTYVOS POVEIKIS

2.1. Bendro pobūdžio informacija apie pasaulinę meno kūrinių rinką

2010 m. pasaulinės meno kūrinių ir antikvarinių daiktų rinkos, įskaitant vaizduojamojo ir dekoratyvinio meno kūrinius, vertė buvo 43 mlrd. EUR – tokie duomenys yra praėjus metams nuo to, kai jos vertė po 2009 m. krizės (tada pardavimai nukrito iki 28 mlrd. EUR) grįžo prie 2008 m. lygio³.

2010 m. ES rinkos dalis sudarė 37 % visos pasaulinės rinkos vertės, JAV – 34 %, Kinijos – 23 %⁴. Ryškiausios paskutinių šešerių metų tendencijos pasaulinėje meno kūrinių ir antikvarinių daiktų rinkoje: neįtikėtina išaugusi Kinijos rinkos dalis (2006 m. ji sudarė tik 5 %) ir tuo pat metu sumažėjusi JAV ir ES rinkos dalis (žr. 1 priedo 1 pav.).

2010 m. meno kūrinių ir antikvarinių daiktų rinkos pardavimai išaugo 13 %: sudaryta beveik 35 mln. sandorių. Pasaulinę prekybą vykdo aukcionų namai (2010 m. įvykdė 49 % visų sandorių) ir prekyautojai meno kūrinių (51 % visų sandorių). 2010 m. visa aukcionų namų pardavimų vertė buvo apie 21 mlrd. EUR, o **vaizduojamojo meno kūrinių** pardavimų aukcionuose vertė⁵ – apie 7 mlrd. EUR. Žiūrėti priedo 1 lentelę.

Meno kūrinių ir antikvarinių daiktų rinka yra labai svarbi pasaulio ekonomikai apskritai ne tik apyvartos prasme, bet ir jos reikšmės verslui ir tiesiogiai bei netiesiogiai jos sukuriama užimtumo ir įgūdžių prasme. *Arts Economics* duomenimis, 2010 m. visame pasaulyje buvo apie 400 000 registruotų verslo įstaigų (aukcionų namų, prekyautojų meno kūrinių); o ES daugiau kaip 59 000 verslo įstaigų, įskaitant 4 000 aukcionų namų ir 55 000 prekyautojų meno kūrinių įmonių, kuriose dirba beveik 270 000 darbuotojų ir kurios remia daugiau kaip 110 000 (atsargiais paskaičiavimais) darbo vietų paramos ir pagalbinių paslaugų sektoriuose (šiomis paslaugomis prekybos meno kūrinių įmonės naudojasi tiesiogiai).

2.2. ES moderniojo ir šiuolaikinio meno rinkos konkurencingumas, palyginti su meno rinkomis, kuriose perpardavimo teisė netaikoma

Perpardavimo teisė turi tiesioginį poveikį tik prekybai šiuolaikinio ir moderniojo vaizduojamojo meno kūrinių, t. y. Europos Sąjungos gyvų arba mirusių per 70 m. nuo jų kūrinio pardavimo

³ Visi skaičiai pagrįsti *Arts Economics* duomenimis iš *Artnet*.

⁴ *Arts Economics* pateikti duomenys apie Kinijos meno kūrinių ir antikvarinių daiktų rinkos dalį apima kontinentinės Kinijos, Honkongo, Makao ir Taivano duomenis.

⁵ T. y. išskyrus dekoratyvinį meną.

datos menininkų kūriniams. 2010 m. kūrinių, kuriems buvo pritaikyta perpardavimo teisė, pardavimų pasaulio aukcionuose vertė sudarė apie 2,1 mlrd. EUR. 2010 m. Europos Sąjungoje šių kūrinių vertė sudarė 50 % vaizduojamojo meno kūrinių, parduotų aukcionuose, vertės⁶, palyginti su 35 % pardavimų vertės JAV, 25 % Šveicarijoje ir 3 % kitose pasaulio šalyse. Žiūrėti priedo 1 lentelę.

2.2.1. Gyvų menininkų kūrinių pardavimas aukcionų namuose

2010 m. visų gyvų menininkų vaizduojamojo meno kūrinių pardavimų pasaulyje vertė sudarė apie 1 mlrd. EUR, o beveik trečdalis šių pardavimų buvo įvykdyta ES. 2010 m. gyvų Europos Sąjungos menininkų aukcionų pardavimų pasaulyje vertė sudarė trečdalį gyvų menininkų kūrinių vertės (340 mln. EUR)⁷.

Visų gyvų menininkų vaizduojamojo meno kūrinių pardavimų aukcionuose vertė 2005–2010 m. išaugo 136 %. JAV ir ES tokių pardavimų vertė išaugo mažiau nei vidutiniškai (atitinkamai 60 % ir 92 %), o Šveicarijoje ir Kinijoje buvo užfiksuoti dideli augimo tempai (atitinkamai 334 % ir 646 %)⁸.

2005–2010 m. ES prarado dalį turimos pasaulinės gyvų menininkų kūrinių pardavimo aukcionuose rinkos (jos turima dalis sumažėjo nuo 37 % iki 30 % daugiausiai dėl Jungtinės Karalystės prarastos rinkos dalies (nuo 27 % iki 20 %)). Tuo pačiu laikotarpiu JAV turima rinkos dalis sumažėjo nuo 54 % iki 37 %, o Kinijos dalis padidėjo nuo 8 % iki 24 %. Šveicarijos turima rinkos dalis padidėjo nedaug: nuo 0,3 % iki 0,5 %.

2008–2010 m. laikotarpiu Europos Sąjungos gyvų menininkų kūrinių pardavimų rinkos dalis toliau mažėjo⁹. Ši padėtis susidarė po to, kai JK 2008 m. priklausė net 62 % pasaulinės rinkos – tada Perpardavimo teisės direktyva jau galiojo 3 metus. Tuo pačiu laikotarpiu JAV rinkos dalis išaugo 5 procentiniais punktais – iki 28 %; šiuo laikotarpiu taip pat išaugo kai kurių valstybių narių (Austrijos, Nyderlandų, Italijos¹⁰), kurios perpardavimo teisę gyviems ES menininkams pradėjo taikyti 2006 m., rinkos dalis. Žr. 1 lentelę. Nagrinėjant ilgesnio laikotarpio duomenis, pastebima, kad Europos Sąjungos gyvų menininkų kūrinių rinkos dalis rinkoje išaugo nuo 60 % 2002 m. iki 66 % 2010 m., o JK rinkos dalis – nuo 40 % iki 42 %.

Šiuolaikinio meno kūrinių (ir meno kūrinių apskritai) rinkose vyksta platesnio masto pokyčiai ir dabar neturima pakankamai duomenų, rodančių, kad ES gyvų menininkų kūrinių rinkos dalies sumažėjimas nagrinėjamu laikotarpiu yra tiesiogiai susijęs su 2006 m. įvykdytu perpardavimo teisės suderinimu (žr. toliau 2.4 skirsnyje pateiktą informaciją).

⁶ Šiame dokumente vaizduojamojo meno pardavimų aukcionuose duomenys naudojami kaip pirminis informacijos šaltinis diskusijoms apie pokyčius pasaulinėse meno kūrinių rinkose, nes pardavimai registruojami viešuosiuose registruose, o turint omenyje tai, kad direktyva įsigaliojo 2006 m. sausio 1 d., buvo atsižvelgta į 2005–2010 m. laikotarpį. Išsamūs duomenys apie kūrinius, kuriems gali būti taikoma perpardavimo teisė, turimi tik iš 2008–2010 m. laikotarpio.

⁷ Skirtingai nuo kitų rinkų, kur pardavimai aukcionuose gali būti tolygiai pasiskirstę, daug gyvų menininkų savo kūrinius dažniausiai parduoda per meno kūrinių pardavėjus ir rečiau – aukcionuose. Šiame sektoriuje meno kūrinių pardavėjų pardavimų vertė yra santykinai didesnė ir manoma, kad ji yra dvigubai didesnė už pardavimų aukcionuose vertę.

⁸ Palyginimai turėtų būti vertinami atsargiai dėl, pavyzdžiui, didelio susidomėjimo Kinijoje tradiciniu Kinijos menu.

⁹ Šiuos duomenis reikia vertinti atsargiai: jie neapima laikotarpio iki perpardavimo teisės suvienodinimo ir vėliau. 2008–2010 m. laikotarpis taip pat pasižymėjo neregėtu suklestėjimu ir nuosmikiu.

¹⁰ Italija perpardavimo teisę pradėjo taikyti praktiškai 2006 m.

2.2.2. Menininkų, mirusių per 70 metų nuo jų kūrinio pardavimo, kūrinių pardavimas aukcionų namuose

2010 m. moderniojo meno kūrinių, kuriuos sukūrė 1875–1945 m. gimę menininkai, pasaulinių pardavimų vizualinio meno aukcionuose vertė sudarė apie 3,5 mlrd. EUR. Iš šios sumos 1 mlrd. EUR sudarė ES „paveldėtojų“ rinkoje (menininkų, mirusių per 70 metų nuo jų kūrinio pardavimo, kūriniai) parduotų kūrinių vertė.

Apskritai, 2005–2010 m. laikotarpiu rinkos vertė išaugo 126 %. Šveicarijos, JAV ir ES pardavimai išaugo atitinkamai 25 %, 69 % ir 85 %, o Kinijos pardavimų vertės augimo tempai buvo labai dideli – daugiau kaip 1 300 %. ES neteko dalies turimos pasaulinės rinkos dalies daugiausiai, kaip ir anksčiau, dėl JK prarastos rinkos dalies (ji sumažėjo nuo 27 % iki 20 %), tokių praradimų patyrė JAV ir Šveicarija. Kinijos rinkos dalis išaugo neįtikėtinais daug: nuo 4 % iki 23 %.

Kalbant apie ES „paveldėtojų“ rinką, pastebėta, kad 2008–2010 m. laikotarpiu JK rinkos dalis sumažėjo 5 procentiniais punktais (iki 37 %) – tada perpardavimo teisė „paveldėtojų“ rinkai nebuvo taikoma (iš tikrųjų, tuo pačiu laikotarpiu JK prarado didelę turimos rinkos dalį (nuo 34 % iki 20 %) platesnėje mirusių menininkų kūrinių rinkoje). JAV rinkos dalis tuo pačiu laikotarpiu išaugo 5 procentiniais punktais, o kitų ES valstybių narių rinkos dalis (nepriklausomai nuo to, ar jos teisė taikė paveldėtojams), išliko pastovi. Dabar nėra jokio akivaizdus sistemingumo, kuriuo remiantis būtų galima teigti, kad valstybės narės, netaikiusios mokesčių autoriniams atlyginimams už mirusių menininkų kūrinius, ataskaitoje aptariamam laikotarpiui pasiekė geresnių rezultatų nei tos valstybės narės, kurios tokius mokesčius taikė. Žr. priedo 1 lentelę.

2.3. Poveikis vidaus rinkai

Komisija, manydama, kad nesuderinta perpardavimo teisė tikriausiai sudarė paskatas perkelti pardavimus iš vienos vietos į kitą pačioje Europos Sąjungoje, siekė nustatyti, ar prekyba buvo dažniau perkeliama į kitas valstybes nares iš tų valstybių narių, kurios gyvų menininkų kūriniams perpardavimo teisę pradėjo taikyti 2006 m.; ir ar tos valstybės narės, kurios iki 2012 m. sausio 1 d. taiko leidžiančią nukrypti nuostatą, parduodamos mirusių menininkų kūrinius, galėjo turėti palyginamą pranašumą. Komisija išnagrinėjo turimus 2005–2010 m. laikotarpio duomenų rinkinius.

2.3.1. Gyvų ir mirusių menininkų kūrinių pardavimas aukcionų namuose

ES meno kūrinių rinkos yra skirtingos savo pobūdžiu ir sandara. Pavyzdžiui, nors Jungtinei Karalystei pagal kūrinių, kuriems gali būti taikoma perpardavimo teisė, pardavimų aukcionuose vertę priklauso didžiausia ES rinkos dalis (2010 m. – 64 %) (po to seka Prancūzija (12 %) ir Vokietija (5 %), didžiausia sandorių apimtis užfiksuota Prancūzijoje (26 %) ¹¹. Iš viso 2010 m. perpardavimo teisė galėjo būti taikoma apie 65 000 aukcionų sandorių, iš kurių apytiksliai du trečdaliai sudarė mirusių menininkų kūrinių pardavimas ir vienas trečdalis – gyvų menininkų pardavimas. Žiūrėkite priedo 1 lentelę.

¹¹ Didelė JK pardavimų vertė susidaro dėl mažo skaičiaus, bet labai didelės vertės pardavimų. Pavyzdžiui, 2010 m. 54 % meno kūrinių rinkos vertės priklausė 2 mln. EUR kainos grupei, kurioje buvo sudaryta tik 0,5 % visų sandorių).

Vertinant gyvų menininkų kūrinių pardavimų aukcionų namuose 2005–2010 m. laikotarpiu vertę ir apimtį, negalima nustatyti jokio aiškaus sistemingumo, kuris rodytų, kad prekyba buvo sistemingai vykdoma ne tose ES valstybėse narėse, kurios 2006 m. pradėjo taikyti perpardavimo teisę gyviems menininkams.

Palyginti su 2005 m., JK neteko tiek gyvų, tiek mirusių menininkų kūrinių pardavimo rinkos dalies. JK taip pat neteko ES gyvų menininkų, kurių kūrinius galima perparduoti, kūrinių pardavimo rinkos dalies 2008–2010 m. laikotarpiu, nepaisant to, kad jos turima rinkos dalis 2008 m., t. y. praėjus trejiems metams po Direktyvos įsigaliojimo, buvo išaugusi net iki 61 %. Tačiau kitų valstybių narių, pradėjusių taikyti perpardavimo teisę (Austrijos, Nyderlandų ir Italijos) turima rinkos dalis šiuo laikotarpiu išaugo JK prarastos dalies sąskaita. Taip pat pastebėta, kad JK neteko turimos mirusių menininkų kūrinių pardavimo ES rinkos dalies 2005–2010 ir 2008–2010 m. Iš tų valstybių narių, kuriose perpardavimo teisė jau yra taikoma, 2008–2010 m. nedidelę dalį prarastos ES gyvų menininkų kūrinių rinkos atgavo Prancūzija ir Vokietija (jų turima rinkos dalis atitinkamai išaugo nuo 5 % iki 7 % ir nuo 3 % iki 4 %), o likusių ES šalių turima rinkos dalis išliko pastovi – 2 %. Mirusių menininkų kūrinių rinkos dalys išliko pastovios. Žiūrėkite priedo 1 lentelę.

2.3.2. Visos meno kūrinių rinkos pasidalijimo pokyčiai

Lygiai taip pat negalima nustatyti aiškių visos meno kūrinių (išskyrus aukcionų namų) rinkos pasidalijimo tendencijų 2005–2010 m. laikotarpiu. Austrijos, Nyderlandų ir Italijos turima ES gyvų menininkų rinkos dalis šiek tiek išaugo, o JK dalis smarkiai sumažėjo – kaip ir visa JK turima meno kūrinių rinkos dalis.

Toks pat nevienareikšmis vaizdas susidaromas ir nagrinėjant mirusių menininkų kūrinių rinkos pasidalijimo pokyčius. JK turima rinkos dalis mažėjo proporcingai kaip ir jos visa turima pasaulinės meno kūrinių rinkos dalis; Vokietijos ir Nyderlandų turima rinkos dalis mažėjo tik šiek tiek; o Prancūzijos, Austrijos ir Italijos – išaugo.

2.4. Veiksniai, darantys poveikį meno kūrinių rinkų vystymuisi

Daugelis suinteresuotųjų subjektų pabrėžė, kad skirtingų meno kūrinių rinkų savybės, jų vystymasis ir santykinis konkurencingumas priklauso nuo įvairių veiksnių. Svarbūs veiksniai gali būti platesnės apimties mokesčių sistema, įskaitant PVM taikymą. Pastebima, kad Europos Sąjungoje PVM tarifas yra labai nevienodas ir gali siekti nuo 15 % iki 25 %. Buvo paminėti tokie veiksniai, kaip komisinių mokesčių tarifai ir administracinės išlaidos, įskaitant išlaidas, susijusias su perpardavimo teisės administravimu.

Svarbūs ir kiti dalykai. Meno kūrinių rinkas veikia skonio pokyčiai ir tai, kad keičiasi požiūris į tai, ar investicijos į meną yra pelningos. Šiame kontekste tebėra svarbūs kvalifikuoti specialistai, specializacija konkrečiose rinkose, pasitikėjimas ir ryšiai. Poveikį gali turėti ir turto pasiskirstymas pasaulyje, kaip tai liudija Kinijos meno rinkų plėtra. Taip pat minimas meno rinkos dalyvių mobilumas, įskaitant augantį prekiautojų meno kūrinių susidomėjimą nacionalinėmis ir tarptautinėmis meno mugėmis.

2.4.1. Mobilumas didesnių kainų grupės sandorių sektoriuje

Pasaulinę meno kūrinių rinką galima papildomai apibūdinti kaip susidedančią iš kelių pasaulinių rinkos centrų, kuriuose perkami ir parduodami didžiausios vertės meno kūriniai (kurių vertė yra daugiau kaip 50 000 EUR). Šie centrai yra JAV, Kinija ir JK – juose parduodama didžiausia dalis didžiausių kainų grupės meno kūrinių. Tai patvirtina tas faktas,

kad šiose šalyse pardavimo kainos yra aukštesnės už vidutines (žr. priedo 2 pav.), ir tai, kad nedidelis pardavimų skaičius sudaro didesnę sandorių vertės procentinę dalį.

Daugelis apklaustųjų pastebėjo, kad, parduodant didesnės vertės meno kūrinius, dažniau susiduriama su tarptautiniu konkurenciniu spaudimu ir kad pardavėjai dėl tokiems pardavimams taikomų mokesčių yra dažniau linkę perkelti pardavimo operacijas į tas rinkas, kuriose sandorių išlaidos yra mažesnės, net atskaičius transportavimo išlaidas¹². Aukcionų namų atstovai pastebėjo, kad esant tokioms nuotaikoms kai kurie klientai pasirinko perkelti pardavimų operacijas į Niujorką, teigdami, kad to sprendimo priežastis yra su perpardavimo teise susijusios išlaidos. Buvo pastebėta, kad prekiautojai yra linkę vykdyti sandorius vienoje iš klestinčių tarptautinių meno mugių, pvz., „Art Basel“. Išvada būtų tokia, kad pardavėjai, siekdami racionalumo, perkels verslą į tas rinkas, kuriose sandorius vykdyti bus palankiausia, o perpardavimo teisė yra vienas iš veiksnių, nulemiančių pardavimo vietos pasirinkimą.

2.4.2. Administracinė našta mažesnių kainų grupės sandorių sektoriuje

Didžiausia prekybos apimtis yra mažesnių kainų grupės sandorių rinkoje, t. y. daugiausia vietos rinkose, kuriose parduodama daug mažos vertės kūrinių. Tokios rinkos gali būti nacionalinės arba veikti kartu su tarptautinėmis rinkomis (toks pavyzdys būtų Londonas); paprastai jose parduodama daug mažesnės vertės kūrinių, kurie dažniausiai randami vietoje ir daugiausia parduodami vietos pirkėjams (žr. priedo 3 pav.). Buvo pastebėta, kad šiose rinkose didžioji dalis dalyvių yra mažesnės verslo įmonės, kurioms išlaidas didinanti reguliavimo našta daro didelį poveikį. Šis klausimas išsamiau aptartas 3 skirsnyje.

3. ĮGYVENDINIMAS NACIONALINIU LYGMENIU

3.1. Autorinių atlyginimų tarifai

Svarbiausia direktyvos dalis – penkiose nustatytose grupėse taikomų autorinių atlyginimų tarifų suvienodinimas siekiant suvienodinti perpardavimo teisės taikymą, nes dėl šių skirtumų buvo iškraipomos vidaus rinkos konkurencijos sąlygos. Nė vienas suinteresuotasis subjektas nenurodė, kad grupės ir autorinių atlyginimų tarifai turėtų būti iš dalies pakeisti arba kad turėtų būti panaikintas žemesnės nei 5 000 EUR vertės pardavimams savo nuožiūra taikomas 5 % tarifas.

Perpardavimo teisės taikymo atveju nustatoma minimali riba yra skirtinga ir pagal ją tarifas gali siekti nuo 15 EUR iki 3 000 EUR. Nėra nustatyta jokių faktų, kuriais remiantis būtų galima teigti, kad nacionaliniai autorinių atlyginimų tarifų skirtumai galėjo turėti neigiamą poveikį prekybai Europos Sąjungoje.

3.2. Administravimo procedūros

Direktyva leidžiama valstybėms narėms numatyti perpardavimo teisės autorinio atlyginimo privalomą arba pasirinktinai taikomą kolektyvinį administravimą. Nors didžioji dalis valstybių narių yra numčiusios privalomą kolektyvinį perpardavimo teisės administravimą, nemažai valstybių narių pasirinko pasirinktinai taikomą administravimą. Suinteresuotieji subjektai nekėlė klausimų dėl skirtingų kolektyvinio teisių administravimo metodų taikymo srities.

¹² Žr., pavyzdžiui, Tobio Frossauerio 2008 m. sausio mėn. paskelbtą dokumentą „The impact of artist resale rights on the art market in the UK“.

Be to, kas paminėta, direktyva nei teisės įgyvendinimas, nei administravimas nėra reguliuojami. Nacionalinėse sistemose yra didelių skirtumų, dėl kurių meno kūrinų rinkos specialistų ir perpardavimo teisę administruojančių kolektyvinių asociacijų administravimo sudėtingumas ir išlaidos taip pat skiriasi.

3.2.1. Administravimo išlaidos

Dauguma meno kūrinų rinkos specialistų iškėlė klausimą dėl administravimo išlaidų. Buvo pabrėžta, kad kiekvieno sandorio didelės administracinės išlaidos neigiamą poveikį pirmiausia turėtų MVL, kurių turima rinkos dalis yra didesnė pagal sandorių skaičių nei rinkos vertė. Šiuo atveju pastebima, kad vien tik 2010 m. tokių aukciono sandorių buvo daugiau kaip 65 000. Buvo nustatyta, kad vieno sandorio teisės administravimo išlaidos siekė beveik 50 EUR. Tai pirmiausia personalo išlaidos, susijusios su i) menininkų atitikimo kriterijams nustatymu; ii) paveldėtojų ir kitų teisių turėtojų nustatymu ir jų buvimo vietos nustatymu; iii) praleidimų ir kompensacijų mokėjimo tvarkymu; taip pat išlaidomis dėl kompiuterinių sistemų.

Atrodo, kad svarbiausias vienintelis veiksnys yra kriterijus atitinkančių menininkų nustatymas. Kai kurių valstybių narių kolektyvinio administravimo asociacijos turi puikiai tvarkomus sąrašus, kitos tokių duomenų neturi arba nesugeba veiksmingai pateikti. Kai kurios kolektyvinio administravimo asociacijos skelbia teisių turėtojų, kurie su jomis sudarė sutartis ir turi teisę gauti perpardavimo teisės autorinius atlyginimus, sąrašus. Tose valstybėse narėse, kuriose menininkas, norėdamas gauti perpardavimo teisės autorinį atlyginimą, privalo registruotis kolektyvinio administravimo asociacijoje, kolektyvinio administravimo asociacijos gali pateikti išsamius potencialių gavėjų sąrašus.

Jei kolektyvinio administravimo asociacijos tokios informacijos nesugeba pateikti sistemingai ir išsamiai, paiešką turi savarankiškai atlikti meno kūrinų rinkos specialistai. Valstybių narių galimybės keistis tokia informacija ir turėti prieigą prie jos yra nevienodos.

Nurodytas pagrindinis reikalavimas siekiant sumažinti su perpardavimo teise susijusias administravimo išlaidas yra toks: išsamūs kriterijus atitinkančių menininkų sąrašai ir galimybė juose atlikti paiešką. Kitas metodas būtų pasirinktinai taikoma ir supaprastinta vienkartinės išmokos sistema. Vienoje valstybėje narėje skirtingų sektoriaus šakų (teisių turėtojų, sektoriaus dalyvių) susitarimas dėl teisės įgyvendinimo ir bendradarbiavimas kuriant suderinamas IT sistemas buvo įvardinti kaip pagrindinės sudedamosios dalys, užtikrinančios veiksmingą šios teisės administravimą.

3.2.2. Kolektyvinio administravimo asociacijų išlaidos

Kolektyvinio administravimo asociacijos nurodo, kad jų administravimo išlaidos sudaro 10–20 % surinktų autorinių atlyginimų vertės. Kolektyvinio administravimo asociacijų administravimo išlaidos paprastai yra surenkamos iš gavėjų prieš išmokant jiems autorinius atlyginimus.

Tose valstybėse narėse, kuriose kolektyvinio administravimo asociacijos turi teisę rinkti perpardavimo teisės autorinius atlyginimus tik gavusios atskirus įgaliojimus, paprastai visi surinkti autoriniai atlyginimai gali būti paskirstomi. Kitokias sistemas taikančiose valstybėse narėse kartais autorinių atlyginimų gavėjų neįmanoma surasti. Tokiais atvejais lieka neišskirstyta ne daugiau kaip 5 % autorinių atlyginimų.

3.2.3. „Kaskadinis“ poveikis

Meno kūrinių pardavėjai taip pat kritikavo perpardavimo teisės „kaskadinį“ poveikį, kuris reiškia, kad autorinis atlyginimas turi būti mokamas už kiekvieną sandorį ir, skirtingai nei PVM, negali būti kompensuojamas iš sandorių, vykdomų tarp prekybininkų. Perpardavimo teisė turi kumuliacinį poveikį keletą kartų parduodamiems meno kūriniams. Tose valstybėse narėse, kuriose prievolė mokėti autorinį atlyginimą gali būti taikoma ne tik pardavėjui, bet ir pirkėjui, meno kūrinių pardavėjui, dalyvaujančiam vienas po kito dvejuose sandėriuose, gali tekti mokėti autorinį atlyginimą už tą patį meno kūrinį du kartus iš eilės (pirmą kartą – kaip pirkėjui, antrą – kaip pardavėjui).

4. POVEIKIS MENININKAMS

4.1. Menininkų gaunama nauda ir patiriamos išlaidos

Komisija paprašė kolektyvinio administravimo asociacijų, atsakingų už perpardavimo teisės autorių atlyginimų surinkimą ir paskirstymą, pateikti informaciją apie a) menininkų, kurie kasmet gauna naudos iš perpardavimo teisės 2005–2010 m. laikotarpiu, skaičių; b) paskirstytą sumą. Šią informaciją sugebėjo pateikti 10 iš 27 valstybių narių kolektyvinio administravimo asociacijos¹³. Žiūrėkite priedo 3 lentelėje pateiktą suvestinę. Šiose 10 valstybių narių 2010 m. 6 631 menininkui ir jų teisių paveldėtojui buvo paskirstyta autorių atlyginimų už apytiksliai 14 mln. EUR; jei palygintume su 2007 m. 7 107 menininkams ir jų teisių paveldėtojams paskirstyta 14,4 mln. EUR autorių atlyginimų suma, pastebėtume, kad ši suma yra labai pastovi. Vien tik Prancūzijoje surinkta apie pusę visos autorių atlyginimų sumos. Keturių valstybių narių (Belgijos, Danijos, Prancūzijos ir Slovakijos) kolektyvinio administravimo asociacijos sugebėjo pateikti informaciją, išskirstytą pagal gyviems ir mirusiems menininkams išmokėtus autorinius atlyginimus 2006–2010 m. laikotarpiu. Šiose keturiose valstybėse narėse aptariamam laikotarpiu 22 % autorių atlyginimų vertės ir 41 % autorių atlyginimų mokėjimo atvejų buvo išmokėta gyviems menininkams.

Šie skaičiai didžia dalimi patvirtinami *Arts Economics* atliktu tyrimu. 2010 m. aukcionų namuose buvo parduota daugiau kaip 5 000 gyvų menininkų kriterijus atitinkančių kūrinių; 19 000 sandorių vertė – 225 mln. EUR. Daug didesnė pardavimų, taikant perpardavimo teisę, dalis tenka paveldėtojams: 82 % kriterijus atitinkančių pardavimų vertės, 71 % visų pardavimų ir 63 % visų gavėjų (žr. priedo 4 lentelę).

2010 m. 45 % gyvų menininkų pardavė kriterijus atitinkančius kūrinius (2 271) už žemesnę nei 3 000 EUR kainą; už šiuos kūrinius autorinio atlyginimo tarifas buvo iki 150 EUR. Dar 39 % pardavė kūrinius už ne didesnę kaip 50 000 EUR kainą; už šiuos kūrinius autorinio atlyginimo tarifas buvo iki 2 030 EUR. Didžioji dalis konsultacijose dalyvavusių menininkų ir menininkų teisių paveldėtojų pritarė perpardavimo teisės sistemai, teigdami, kad ji veiksminga finansine ir pripažinimo prasme. Kai kurios kolektyvinio administravimo asociacijos taip pat taiko schemas, pagal kurias dalis pajamų (10 % perpardavimo teisės pajamų) atskaičiuojama kultūriniais tikslams, konkrečiai, jauniems menininkams remti. Kai kurių valstybių narių kolektyvinio

¹³ Kai kurios kolektyvinio administravimo asociacijos pateikė informaciją apie paskirstytą autorių atlyginimų sumą, tačiau negalėjo nurodyti, kokiam menininkų skaičiui ji buvo paskirstyta; kitos nurodė visą sumą, tačiau negalėjo jos išskirstyti pagal metus; viena asociacija nurodė autorinius atlyginimus gavusių menininkų skaičių, tačiau nenurodė sumos. Aštuonių valstybių narių asociacijos nesugebėjo pateikti jokios informacijos.

administravimo asociacijos išreiškė apgailestavimą, kad suvienodinus pagal Perpardavimo teisės direktyvą taikomą autorinio atlyginimo tarifą, jis, palyginti su autorinio atlyginimo tarifu pagal nacionalinius teisės aktus prieš įvedant 12 500 EUR viršutinę ribą, sumažėjo, ir kad sumažėjo autorinių atlyginimų vertė, pavyzdžiui, Vokietijoje, kur anksčiau visiems pardavimams buvo taikomas fiksuotas 5 % tarifas.

5. IŠVADOS

5.1. Europos rinkų konkurencingumas

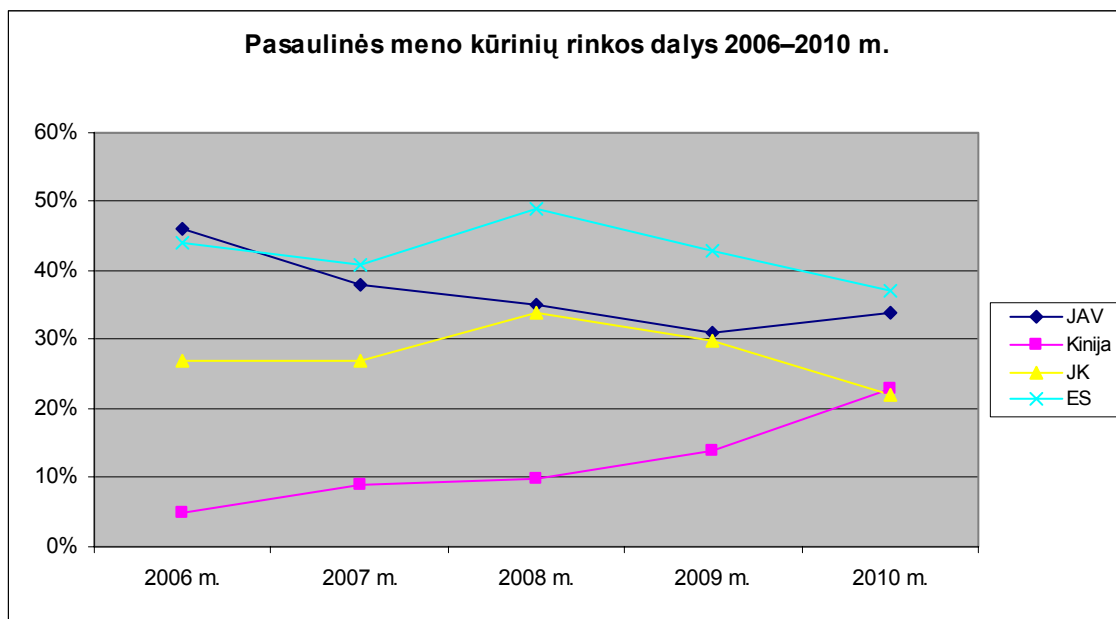
Negalima nustatyti jokio aiškaus sistemingumo, kuris rodytų, kad ES rinkos dalies sumažėjimas pasaulinėje moderniojo ir šiuolaikinio meno kūrinių rinkoje yra sietinas su nuostatų dėl perpardavimo teisės taikymo suvienodinimu Europos Sąjungoje 2006 m. sausio 1 d. Neįmanoma dabar nustatyti ir aiškaus sistemingumo, rodančio, kad Europos Sąjungoje prekyba yra sistemingai perkeliama iš tų valstybių narių, kurios 2006 m. pradėjo taikyti perpardavimo teisę gyvų menininkų atžvilgiu. Nepaisant to, Europos meno rinkos patiria spaudimą visų kainos grupių pardavimuose tiek parduodant meno kūrinius aukcionų namuose, tiek meno kūrinių pardavėjų sektoriuje – čia primenama, kad 2012 m. sausio 1 d. nustojus taikyti mirusių menininkų kūriniams leidžiančią nukrypti nuostatą, perpardavimo teisės taikymo sritis bus smarkiai išplėsta.

Tuo pačiu atrodo, kad perpardavimo teisės administravimo kokybė ES šalyse yra labai nevienoda, dėl to susidaro išlaidų ir meno rinkos specialistams, ir menininkams. Našta gali būti ypač didelė žemesnės vertės kūrinių rinkos dalyviams – jiems teisės administravimo išlaidos turi proporcingai didesnę poveikį. Be to, Komisija pripažįsta, kad kai kuriose valstybėse narėse dėl neveiksmingai administruojamos perpardavimo teisės meno rinkos specialistams užkraunama tokia našta, kurios negalima laikyti nereikšminga, ir dėl to gali būti bereikalingai atskaitomos didelės sumos iš menininkams ir jų paveldėtojams mokėtinų autorinių atlyginimų.

- Komisija, atsižvelgdama į sektoriaus svarbą ekonomikai, laikosi nuomonės, kad rinkos pokyčiai turi būti stebimi ir nagrinėjami. Komisija rengs naują ataskaitą ir ją pateiks 2014 m.
- Komisija taip pat vykdys savo įsipareigojimą įtikinti trečiąsias šalis reguliuoti perpardavimo teisę.
- Europos Komisija, atsižvelgdama į sandorių, kuriems taikoma perpardavimo teisė, apimtį, laikosi nuomonės, kad būtų naudinga apsisiekti geriausia patirtimi Europos lygmeniu, nes taip būtų galima valdyti ir kuo labiau sumažinti visų valstybių narių administracines išlaidas. Tuo tikslu ji ketina organizuoti dialogą su suinteresuotosiomis šalimis, kad pateiktų rekomendacijas, kaip pagerinti ES perpardavimo teisės autorinių atlyginimų surinkimo ir paskirstymo sistemą.
- Platesne prasme Europos Komisijai yra svarbu, kad kolektyvinio administravimo asociacijų valdymas būtų aukštos kokybės, o jų veiksmai narių ir komercinių vartotojų atžvilgiu būtų skaidrūs. Europos Komisija dėl to 2012 m. pateiks pasiūlymą, kuris perpardavimo teisę administruojančioms kolektyvinio administravimo asociacijoms turėtų būti taikomas vienodai.

1 Priedas

1 pav. Pasaulinės meno kūrinių rinkos dalių pokytis 2006–2010 m.

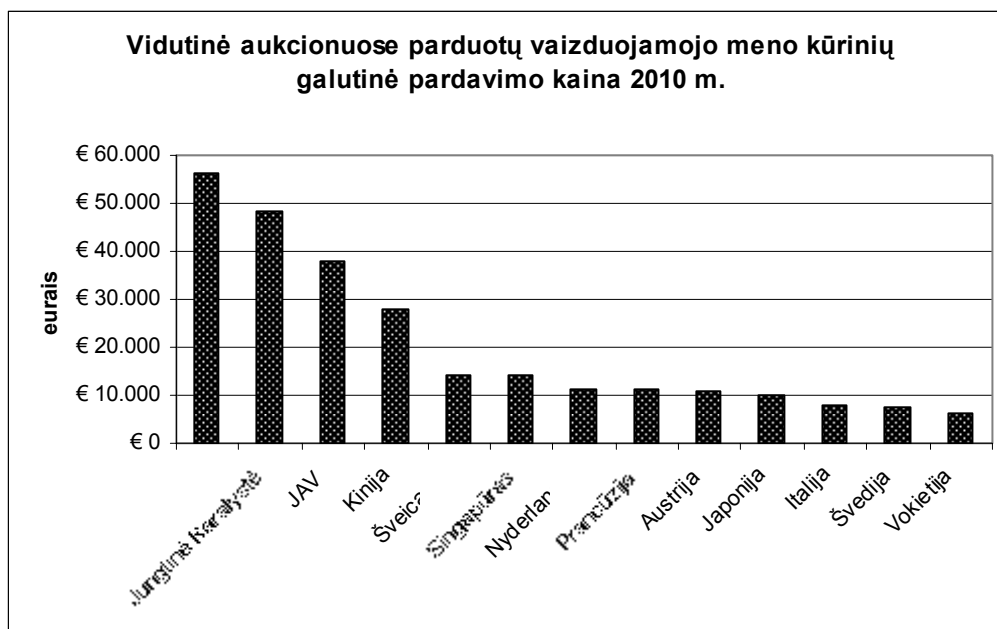
1 lentelė. Aukcionų namų pardavimai 2008 ir 2010 m.

	Aukcionų namų pardavimai 2008m. (mln. EUR)					Aukcionų namų pardavimai 2010 m. (mln. EUR)					
	Visi gyvi menininkai	Gyvi ES menininkai	Menininkų, mirusių per 70 metų nuo pardavimo datos, kūriniai	ES menininkų, mirusių per 70 metų nuo pardavimo datos, kūriniai	Iš viso aukcionų namų pardavimų (vaizduojamas ir dekoratyvinis menas)	Visi gyvi menininkai	Gyvi ES menininkai	Menininkų, mirusių per 70 metų nuo pardavimo datos, kūriniai	ES menininkų, mirusių per 70 metų nuo pardavimo datos, kūriniai	Iš viso aukcionų namų pardavimų (vaizduojamas ir dekoratyvinis menas)	Aukcionų namuose parduoti vaizduojamo meno kūriniai
AT	6,5	6,0	15,1	14,3	131,6	8,5	7,6	22,1	19,8	222,8	76,6
FR	40,7	27,4	162,4	136,1	1105,3	51,6	24,1	200,9	120,6	1153,4	396,8
DE	17,4	14,9	61,4	57,2	454,5	16,8	12,3	69,2	53,6	416,5	143,3
IT	20,2	11,7	72,6	60,7	514,1	16,9	14,6	53,0	53,5	250,2	86,1
NL	2,8	2,2	11,4	10,8	126,7	6,7	4,7	1,5	16,9	124,6	42,9
SE	4,9	4,3	20,2	16,0	138,9	9,7	9,4	27,1	22,6	153,3	52,7
UK	506,3	347,0	900,6	752,8	6391,1	199,4	145,1	695,4	661,0	4224,9	1453,4
Likusios ES šalys	15,8	14,4	51,5	47,5	437,0	15,1	6,9	107,7	83,7	693,8	238,7
EU	614,5	429,0	1295,0	1099,9	9299,3	319,1	224,7	1176,8	1031,7	7239,5	2490,4
US	421,4	127,9	1129,9	626,5	6607,8	389,5	97,6	1308,2	694,4	6499,6	2235,9
CH	3,9	3,0	26,9	25,9	272,8	5,7	3,4	35,2	29,3	376,5	129,5
Likusios pasaulio šalys	350,3	5,7	201,8	37,0	2791,1	357,1	17,5	970,8	43,8	6661,2	2226,8
IŠ VISO	1390,2	564,5	2653,6	1784,8	18971,0	1071,6	343,2	3490,3	1799,2	20776,8	7082,6

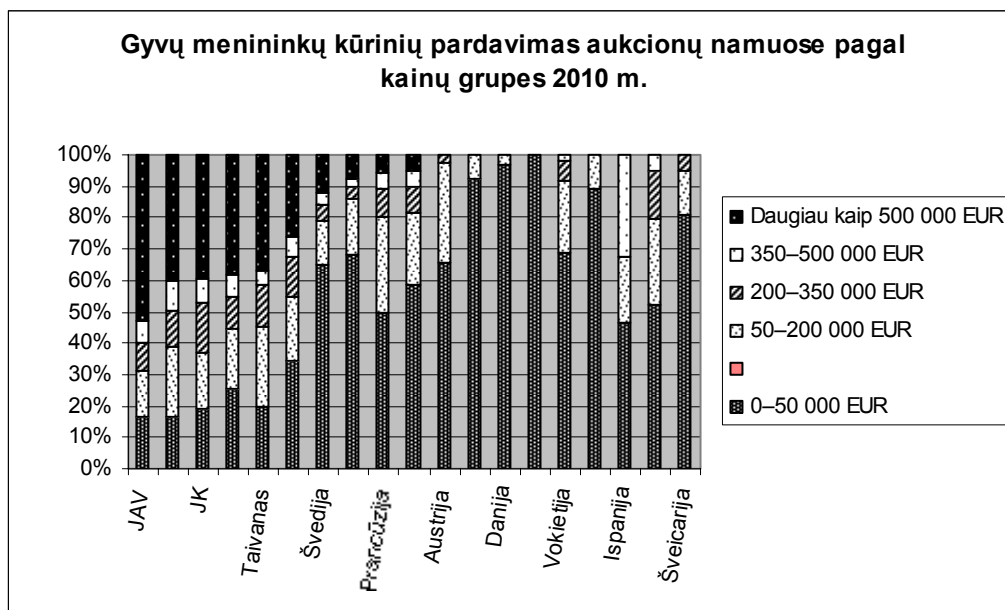
2 lentelė. 2010 m. Europos Sąjungos aukcionų namų parduoti gyvų menininkų ir Europos menininkų, turinčių kriterijus atitinkančių paveldėtojų, kūriniai

	Vertė	Menininkų (arba) paveldėtojų, gaunančių autorinius atlyginimus, skaičius	Sandorių skaičius
Gyvi menininkai	225	5,072	18,670
Europos menininkai, turintys kriterijus atitinkančių paveldėtojų	1,032	8,814	46,380
Iš viso	1,257	13,886	65,050
Iš jų gyvi menininkai (proc.)	18 %	37 %	29 %

2 pav.

3 pav.

3 lentelė. Naudą gaunančių menininkų skaičius ir paskirstytų autorių atlyginimų vertė 2005–2010 m. atskirose ES valstybėse narėse

	2005 m.		2006 m.		2007 m.		2008 m.		2009 m.		2010 m.	
	Skaičius	Vertė mln. EUR	Skaičius	Vertė mln. EUR	Skaičius	Vertė mln. EUR	Skaičius	Vertė mln. EUR	Skaičius	Vertė mln. EUR	Skaičius	Vertė mln. EUR
AT			19	0,038	27	0,07	43	0,111	39	0,093	38	0,11
BE	291	0,256	413	0,505	448	0,51	545	0,623	508	0,46	513	0,554
DK			1604	0,225	2071	1,346	1989	1,403	1511	0,742	1894	0,857
EE		0,007	10	0,018	14	0,021	13	0,011	9	0,01	11	0,004
FR	1991	2,934	2191	5,2	2233	6,51	1985	6,68	1959	6,06	2054	6,848
DE	878	2,351	1020	2,751	1191	3,47	1157	3,374	1112	4,319	1021	3,427
NL			46	0,06	39	0,053	54	0,067	44	0,056	58	0,105
PT					4	0,001	6	0,005	19	0,027	26	0,026
SK	76	0,021	110	0,025	135	0,037	152	0,049	132	0,038	50	0,022
UK			414	0,987	945	2,99	1123	3,45	913	2,594	966	2,696
Iš viso		5,569	5827	9,809	7107	15,008	7067	15,773	6246	14,399	6631	14,649